

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (nagytanács)

2018. március 20.*

„Előzetes döntéshozatal – 2003/6/EK irányelv – Piaci manipuláció – Szankciók – Ugyanazon tényállás tekintetében közigazgatási szankciót és büntetőjogi szankciót is előíró nemzeti szabályozás – Az Európai Unió Alapjogi Chartája – 50. cikk – *A ne bis in idem* elve – A közigazgatási szankció büntető jellege – Ugyanazon jogsértés fennállása – Az 52. cikk (1) bekezdése – *A ne bis in idem* elve korlátozásai – Feltételek”

A C-537/16. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Corte suprema di cassazione (semmitőszék, Olaszország) a Bírósághoz 2016. október 24-én érkezett, 2016. szeptember 20-i határozatával terjesztett elő

a **Garlsson Real Estate SA**, felszámolás alatt,

Stefano Ricucci,

a **Magiste International SA**

és

a **Commissione Nazionale per le Società e la Borsa (CONSOB)**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (nagytanács),

tagjai: K. Lenaerts elnök, A. Tizzano elnökhelyettes, R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič, T. von Danwitz (előadó), A. Rosas és E. Levits tanácselnökök, Juhász E., J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, S. Rodin, F. Biltgen, K. Jürimäe, C. Lycourgos és E. Regan bírák,

főtanácsnok: M. Campos Sánchez-Bordona,

hivatalvezető: R. Schiano tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2017. május 30-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– a felszámolás alatt álló Garlsson Real Estate SA, S. Ricucci és a Magiste International SA képviselőjében M. Canfora avvocato,

* Az eljárás nyelve: olasz.

- a Commissione Nazionale per le Società e la Borsa (Consob) képviselőjében A. Valente, S. Providenti és P. Palmisano avvocati,
- az olasz kormány képviselőjében G. Palmieri, meghatalmazotti minőségben, segítői: G. Galluzzo és de P. Gentili avvocati dello Stato,
- a német kormány képviselőjében T. Henze és D. Klebs, meghatalmazotti minőségben,
- a lengyel kormány képviselőjében B. Majczyna, meghatalmazotti minőségben,
- az Európai Bizottság képviselőjében V. Di Bucci, R. Troosters és T. Scharf, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2017. szeptember 12-i tárgyaláson történt meghallgatását követően, meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem az Európai Unió Alapjogi Chartájának (a továbbiakban: Charta) az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, 1950. november 4-én Rómában aláírt európai egyezmény (a továbbiakban: EJEE; Magyarországon kihirdette az 1993. évi XXXI. törvény) hetedik kiegészítő jegyzőkönyve 4. cikkével összefüggésben értelmezett 50. cikkének értelmezésére vonatkozik.
- 2 Ezt a kérelmet a felszámolás alatt álló Garlsson Real Estate SA, Stefano Ricucci, illetve a Magiste International SA és a Commissione Nazionale per le Società e la Borsa (nemzeti tőzsde- és értékpapír-felügyeleti bizottság, Olaszország; a továbbiakban: Consob) között a piaci manipulációra vonatkozó jogszabályok megsértése miatt velük szemben kiszabott pénzbírság jogszerűsége tárgyában folyamatban lévő jogvitában terjesztették elő.

Jogi háttér

Az EJEE

- 3 Az EJEE hetedik kiegészítő jegyzőkönyvének a „Kétszeres eljárás alá vonás vagy büntetés tilalma” című 4. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) Ha valakit egy állam büntetőtörvényének és büntetőeljárás törvényének megfelelően egy bűncselekmény kapcsán már jogerősen felmentettek vagy elítéltek, e személlyel szemben ugyanennek az államnak az igazságszolgáltatási szervei ugyanezen bűncselekmény miatt büntetőeljárást nem folytathatnak, és vele szemben büntetést nem szabhatnak ki.

(2) Az előző bekezdés rendelkezései nem képezik akadályát annak, hogy az adott állam büntetőtörvényeinek és büntetőeljárás törvényeinek megfelelően az eljárást újból megindítsák, ha új vagy újólag feltárt tények vagy az eljárás alapvető hibái természetüknél fogva kihatással vannak a meghozott ítéletre.

(3) A jelen cikk rendelkezéseitől az Egyezmény 15. cikkére hivatkozással nem lehet eltérni.”

Az uniós jog

- 4 A bennfentes kereskedelemről és a piaci manipulációról (piaci visszaélés) szóló, 2003. január 28-i 2003/6/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2003. L 96., 16. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 4. kötet, 367. o.) 5. cikke értelmében a tagállamok mindenkinek megtiltják a piaci manipulációt. A piaci manipulációnak minősülő magatartásokat az említett irányelv 1. cikkének 2. pontja határozza meg.
- 5 Ezen irányelv 14. cikkének (1) bekezdése értelmében:

„A tagállamok – a büntetőjogi szankciók alkalmazásához való joguk sérelme nélkül – nemzeti jogokkal összhangban biztosítják, hogy az ezen irányelv végrehajtása során elfogadott rendelkezések megsértéséért felelős személyek ellen megfelelő közigazgatási intézkedésre, illetve közigazgatási szankció alkalmazására kerüljön sor. A tagállamok biztosítják, hogy ezek az intézkedések hatékonyak, arányosak és visszatartó erejűek legyenek.”

Az olasz jog

- 6 A 2005. április 18-i legge n. 62 – Disposizioni per l'adempimento di obblighi derivanti dall'appartenenza dell'Italia alle Comunità europee. Legge comunitaria 2004 (az Olaszország Európai Közösségekhez való tartozásából eredő kötelezettségeinek teljesítésére vonatkozó rendelkezésekről szóló 62. sz. törvény, a 2004-es közösségi törvény; a GURI 2005. április 27-i 76. számának rendes melléklete) által módosított, 1998. február 24-i Decreto Legislativo n. 58 – Testo unico delle disposizioni in materia di intermediazione finanziaria, ai sensi degli articoli 8 e 21 della legge 6 febbraio 1996, n. 52 (az 1996. február 6-i 52. sz. törvény 8. és 21. cikke értelmében vett pénzügyi közvetítésre vonatkozó rendelkezések egységes szövegéről szóló 58. sz. törvényerejű rendelet; a GURI 1998. március 26-i 71. számának rendes melléklete) (a továbbiakban: TUF) „Piaci manipuláció” című 185. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) Egy évtől hat évig terjedő szabadságvesztéssel és 20 000 EUR-tól 5 millió EUR-ig terjedő pénzbüntetéssel büntetendő, aki hamis híreket terjeszt, vagy színlelt műveleteket hajt végre, vagy más olyan színlelt magatartást tanúsít, amely az adott helyzetben alkalmas arra, hogy a pénzügyi eszközök árának jelentős változását idézze elő.

(2) A bíróság akár az összeg háromszorosára vagy a jogsértésből származó bevétel, illetve haszon tízszeresének megfelelő összegre emelheti a pénzbüntetést, ha az a legmagasabb összeg alkalmazása esetén sem tűnik elegendőnek, figyelemmel a jogsértő magatartás súlyára, a jogsértés elkövetőjének személyes tulajdonságaira vagy a szerzett bevétel, illetve haszon jelentőségére.”

- 7 A TUF „Piaci manipuláció” című 187. cikkének szövege a következő:

„(1) Nem érintve a büntetőjogi szankciókat, ha a tényállás bűncselekményt valósít meg, 20 000 EUR-tól 5 millió EUR összegig terjedő pénzbírsággal büntetendő, aki olyan hamis vagy félrevezető információkat, híreszteléseket, híreket terjeszt az internetet is magában foglaló tömegtájékoztatóban vagy bármilyen más eszközzel, amelyek pénzügyi eszközök tekintetében hamis vagy félrevezető jelzéseket adnak vagy valószínűsíthetően adhatnak.

[...]

(3) Nem érintve a büntetőjogi szankciókat, ha a tényállás bűncselekményt valósít meg, az (1) bekezdésben meghatározott pénzbírsággal büntetendő az, aki:

[...]

c) olyan ügyletet, illetve vételi vagy eladási megbízást teljesít, amelyben fiktív eszközökhöz vagy bármilyen más formájú megtevesztéshez, manipulációhoz folyamodnak:

[...]

(5) Az előbbi bekezdésekben meghatározott pénzbírság az összeg háromszorosára vagy a jogsértésből származó bevétel, illetve haszon tízszeresének megfelelő összegre emelhető, ha az a legmagasabb összeg alkalmazása esetén sem tűnik elegendőnek, figyelemmel a jogsértéssel okozott kárra, a jogsértés elkövetőjének személyes tulajdonságaira vagy a szerzett bevétel, illetve haszon jelentőségére vagy a piacra kifejtett hatásra.

[...]”

8 A TUF „Kapcsolatok a bírósággal” című 187 decies cikke így szól:

„(1) Az ügyészség haladéktalanul értesíti a [Consob] elnökét, amennyiben a II. fejezetben meghatározott bűncselekményekről tudomást szerez.

(2) A [Consob] elnöke indokolással ellátott jelentésben megküldi az ügyészségnek a felügyeleti tevékenység során begyűjtött iratokat, amennyiben a bűncselekmény elkövetésének gyanúját alátámasztó tényezők kerülnek napvilágra. Az iratok ügyészségnek való megküldésére legkésőbb a jelen cím III. fejezetének rendelkezéseiben meghatározott bűncselekmények elkövetésének megállapítását követően kerül sor.

(3) A [Consob] és az igazságügyi hatóság kölcsönösen együttműködik, beleértve az információk cseréjét, a jelen címben meghatározott jogsértések megállapításának megkönnyítése érdekében, akkor is, ha a jogsértések nem minősülnek bűncselekménynek. [...]”

9 A TUF „A büntetőeljárás, valamint a közigazgatási eljárás és a közigazgatási peres eljárás közötti kapcsolatok” című 187 duodecies cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„A megállapításra irányuló közigazgatási eljárás és a [...] közigazgatási peres eljárás nem függeszthető fel azon folyamatban lévő büntetőeljárás időtartamára, amelynek tárgya ugyanazon vagy olyan tényállás, amelynek megállapításától függ a vonatkozó döntés meghozatala.”

10 A TUF „A pénzbüntetéseknek és a pénzbírságoknak a büntetőeljárásban történő végrehajtása” című 187 terdecies cikke értelmében:

„Amennyiben ugyanazon tényállás miatt az elkövetővel vagy a szervvel szemben [...] pénzbírságot szabtak ki, a pénzbüntetés és a bűncselekmény elkövetése miatt kiszabott pénzbírság behajtásának a közigazgatási szerv által beszedett összeget meghaladó részre kell korlátozódnia.”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

11 A Consob a 2007. szeptember 9-i határozatával 10,2 millió euró összegű pénzbírságot szabott ki S. Ricuccival, a Magiste Internationallal és a Garlsson Real Estateval szemben, amely összeg megfizetéséért egyetemleges felelősséggel tartoztak.

12 E határozat szerint S. Ricucci az alapügy tárgyát képező időszakban manipulatív magatartást tanúsított annak érdekében, hogy felhívja a nyilvánosság figyelmét az RCS MediaGroup SpA értékpapírjaira, és ily módon személyes céljainak elérése érdekében fenntartsa azok jegyzését. A Consob megállapította, hogy

e magatartás következtében ezen értékpapírok ára rendellenesen alakult, következésképpen e magatartás a TUF 187 ter cikk (3) bekezdésének c) pontja értelmében vett piaci manipulációnak minősült.

- 13 Az alapügyben szóban forgó pénzbírságot S. Ricucci, illetve a Magiste International és a Garlsson Real Estate megtámadta a Corte d'appello di Roma (római fellebbviteli bíróság, Olaszország) előtt. Ez a bíróság a 2009. január 2-i ítéletében részben helyt adott a keresetnek, és az említett pénzbírság összegét 5 millió euróra csökkentette. Ezen ítélettel szemben az alapeljárásban részt vevő valamennyi fél felülvizsgálati kérelmet terjesztett a Corte suprema di cassazione (semmitőszék, Olaszország) elé.
- 14 A jelen ítélet 12. pontjában leírt magatartás miatt S. Ricuccival szemben büntetőeljárás is indult, amely a 2008. december 10-én, vádalku nyomán hozott büntetőítélettel zárult, amelyben a Tribunale di Roma (római bíróság, Olaszország) vele szemben 4 év 6 hónap szabadságvesztés-büntetést szabott ki a TUF 185. cikke alapján. Ezt a büntetést később három évre csökkentették, majd közkegyelem révén elengedték. Ez az ítélet jogerőre emelkedett.
- 15 Ebben az összefüggésben a kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, hogy az olasz jogrendben a *ne bis in idem* elve nem érvényesül a büntetőjogi szankciók és a közigazgatási szankciók viszonylatában.
- 16 Ez a bíróság azonban a Tribunale di Roma (római bíróság) 2008. december 10-i ítélete alapján kétségeket táplál afelől, hogy az alapügy tárgyát képező, pénzbírság kiszabására irányuló közigazgatási eljárás összeegyeztethető-e a Chartának az EJEE hetedik kiegészítő jegyzőkönyvének 4. cikkének fényében értelmezett 50. cikkével.
- 17 Az említett bíróság szerint ugyanis, bár ez az ítélet az olasz jogrendben a büntetőítélettel egyenértékű, az alapügyben szóban forgó, a TUF 187 ter cikke alapján kiszabott pénzbírság az EJEE hetedik kiegészítő jegyzőkönyvének az Emberi Jogok Európai Bírósága 2014. március 4-i Grande Stevens és társai kontra Olaszország ítéletében (CE:ECHR:2014:0304JUD001864010) értelmezett 4. cikke értelmében véve büntető jellegű. A kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, hogy a közigazgatási eljárásban S. Ricuccinak felrótt magatartás ugyanaz, mint amely alapján vele szemben a büntetőjogi szankciót kiszabták.
- 18 A kérdést előterjesztő bíróság, mivel úgy értékelte, hogy a TUF 187 ter cikkének az alapügyben történő alkalmazása kérdéseket vet fel e rendelkezés alkotmányosságával kapcsolatban, a Corte costituzionalehoz (alkotmánybíróság, Olaszország) fordult.
- 19 A Corte costituzionale (alkotmánybíróság) a 2016. május 12-i ítéletében az alkotmányossági kérdést elfogadhatatlannak minősítette azzal az indokkal, hogy a kérdést előterjesztő bíróság előzetesen nem világított rá arra, hogy az EJEE hetedik kiegészítő jegyzőkönyvének 4. cikkében rögzített, az Emberi Jogok Európai Bírósága által értelmezett *ne bis in idem* elve és az uniós jog értelmében vett piaci visszaélés kapcsán alkalmazandó ugyanezen elv között milyen kapcsolat áll fenn. Ezenkívül felmerül a kérdés, hogy az uniós jogban rögzített *ne bis in idem* elve közvetlenül alkalmazandó-e a tagállamok belső jogrendjében.
- 20 E körülmények között a Corte suprema di cassazione (semmitőszék) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) Ellentétes-e az Európai Unió Alapjogi Chartájának az EJEE [hetedik kiegészítő jegyzőkönyvének] 4. cikke, az Emberi Jogok Európai Bíróságának vonatkozó ítélkezési gyakorlata és a nemzeti szabályozás fényében értelmezett 50. cikkében foglalt előírással annak lehetősége, hogy olyan tényállás (a piaci visszaélés jogellenes magatartása) miatt, amellyel kapcsolatban ugyanazon személlyel szemben már jogerős büntetőítéletet hoztak, közigazgatási eljárást folytassanak le?

2) Alkalmazhatja-e közvetlenül a nemzeti bíróság az uniós elveket a *ne bis in idem* elvével összefüggésben az Európai Unió Alapjogi Chartájának az EJEE [hetedik kiegészítő jegyzőkönyvnek] 4. cikke, az Emberi Jogok Európai Bíróságának vonatkozó ítélkezési gyakorlata és a nemzeti szabályozás fényében értelmezett 50. cikke alapján?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az első kérdésről

- 21 A kérdést előterjesztő bíróság az első kérdésével lényegében arra vár választ, hogy a Chartának az EJEE hetedik kiegészítő jegyzőkönyve 4. cikkével összefüggésben értelmezett 50. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely piaci manipulációt megvalósító jogellenes magatartás miatt pénzbírság kiszabására irányuló közigazgatási eljárás lefolytatását teszi lehetővé egy olyan személlyel szemben, akivel szemben ugyanezen magatartás miatt jogerős büntetőítéletet hoztak.
- 22 Előjáróban emlékeztetni kell arra, hogy a 2003/6 irányelv 5. cikkével összefüggésben értelmezett 14. cikkének (1) bekezdése szerint a tagállamok – a büntetőjogi szankciók alkalmazásához való joguk sérelme nélkül – biztosítják, hogy közigazgatási intézkedéseket lehessen hozni, illetve hatékony, arányos és visszatartó erejű közigazgatási szankciókat lehessen kiszabni a piaci manipulációért felelőssé tehető személyekkel szemben.
- 23 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban szereplő fejtegetések szerint a TUF 187 ter cikkét a 2003/6 irányelv e rendelkezéseinek olasz jogba való átültetése érdekében fogadták el. Így az alapügy tárgyát képező közigazgatási eljárás és az S. Ricuccival szemben a 187 ter cikk alapján kiszabott pénzbírság az uniós jognak a Charta 51. cikke (1) bekezdése értelmében vett végrehajtásának minősül. Éppen ezért tiszteletben kell tartaniuk többek között a Charta 50. cikkében biztosított azon alapvető jogot, hogy senki nem vonható büntetőeljárás alá és nem büntethető kétszer ugyanazon bűncselekményért.
- 24 Ezenkívül, jóllehet – amint azt az EUSZ 6. cikk (3) bekezdése megerősíti – az EJEE által biztosított alapvető jogok az uniós jogrend részét képezik mint annak általános elvei, és ugyan a Charta 52. cikkének (3) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a Chartában foglalt, az EJEE által biztosított jogoknak megfelelő jogok tartalmát és terjedelmét azonosnak kell tekinteni azokéval, amelyek az említett egyezményben szerepelnek, ez az egyezmény nem minősül az uniós jogrendbe szervesen beépülő jogforrásnak addig, amíg az Európai Unió nem csatlakozott hozzá (2013. február 26-i Åkerberg Fransson ítélet, C-617/10, EU:C:2013:105, 44. pont; 2016. február 15-i N. ítélet, C-601/15 PPU, EU:C:2016:84, 45. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 25 A Charta 52. cikkéhez fűzött magyarázatok szerint e cikk (3) bekezdésének célja a Charta és az EJEE közötti szükséges összhang biztosítása, „anélkül hogy mindez hátrányosan befolyásolná az uniós jognak és az Európai Unió Bíróságának az autonómiáját” (2016. február 15-i N. ítélet, C-601/15 PPU, EU:C:2016:84, 47. pont; 2017. szeptember 14-i K. ítélet, C-18/16, EU:C:2017:680, 50. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 26 Ennélfogva az előterjesztett kérdés vizsgálatát kizárólag a Chartában, és különösen az 50. cikkében biztosított alapvető jogokra tekintettel kell elvégezni (lásd ebben az értelemben: 2017. április 5-i Orsi és Baldetti ítélet, C-217/15 és C-350/15, EU:C:2017:264, 15. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

27 A Charta 50. cikke úgy rendelkezik, hogy „[s]enki sem vonható büntetőeljárás alá és nem büntethető olyan bűncselekményért, amely miatt az Unióban a törvénynek megfelelően már jogerősen felmentették vagy elítélték”. Ily módon a *ne bis in idem* elve tiltja az e cikk értelmében büntető jellegű eljárások és szankciók halmozását ugyanazon cselekmények miatt ugyanazon személlyel szemben (lásd ebben az értelemben: 2013. február 26-i Åkerberg Fransson ítélet, C-617/10, EU:C:2013:105, 34. pont).

Az eljárások és a szankciók büntető jellegéről

28 Az olyan eljárások és szankciók büntető jellegének értékelését illetően, mint amelyek az alapügy tárgyát képezik, emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint három kritérium releváns. Az első a jogsértés belső jog szerinti jogi minősítése, a második a jogsértés jellege, a harmadik pedig az érintett személlyel szemben kiszabható szankció súlya (lásd ebben az értelemben: 2012. június 5-i Bonda ítélet, C-489/10, EU:C:2012:319, 37. pont; 2013. február 26-i Åkerberg Fransson ítélet, C-617/10, EU:C:2013:105, 35. pont).

29 Bár a kérdést előterjesztő bíróság feladata – e kritériumok tükrében – annak megítélése, hogy az alapügyben szóban forgó büntető- és közigazgatási eljárások, illetve szankciók a Charta 50. cikke értelmében vett büntető jelleget öltenek-e, a Bíróság az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elbírálása során szükség esetén pontosításokat adhat, amelyek célja, hogy iránymutatást adjon a nemzeti bíróságnak az értelmezés során (lásd ebben az értelemben: 2014. június 5-i Mahdi ítélet, C-146/14 PPU, EU:C:2014:1320, 79. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

30 A jelen ügyben először is azt kell pontosítani, hogy az S. Ricuccival szemben folytatott büntetőeljárásnak a jelen ítélet 28. pontjában felidézett, illetve a vele szemben kiszabott szabadságvesztés-büntetésnek a jelen ítélet 14. pontjában felidézett kritériumok szerint büntető jellegűnek minősülése nem vitatott. Felmerül azonban a kérdés, hogy az alapügyben szóban forgó pénzbírság, illetve közigazgatási eljárás a Charta 50. cikke értelmében büntető jellegűnek minősül-e, vagy sem.

31 E tekintetben, a jelen ítélet 28. pontjában felidézett első kritériumot illetően a Bíróság rendelkezésére bocsátott iratokból kitűnik, hogy a nemzeti jog az e pénzbírság kiszabását eredményező eljárást közigazgatási eljárásnak minősíti.

32 Mindazonáltal a Charta 50. cikke nem csupán azon eljárásokra és szankciókra alkalmazandó, amelyeket a nemzeti jog „büntető” jellegűnek minősít, hanem – a minősítéstől függetlenül – kiterjed mindazon eljárásokra és szankciókra, amelyeket az említett 28. pontban hivatkozott másik két kritérium alapján büntető jellegűnek kell tekinteni.

33 A második, magára a jogsértés jellegére vonatkozó kritérium kapcsán azt kell megvizsgálni, hogy a szóban forgó szankció célja kifejezetten a megtorlásra irányul-e (lásd: 2012. június 5-i Bonda ítélet, C-489/10, EU:C:2012:319, 39. pont). Ebből az következik, hogy a megtorlásra irányuló szankció a Charta 50. cikke értelmében vett büntető jelleget ölt, és hogy pusztán az, hogy megelőzésre irányuló célt is követ, nem foszthatja meg azt a büntetőjogi szankcióként való minősítéstől. Amint ugyanis a főtanácsnok az indítványának 64. pontjában megjegyezte, a büntetőjogi szankciók jellegüknél fogva egyaránt szolgálják a jogellenes magatartás megtorlását és megelőzését. Ellenben egy olyan intézkedés, amely csupán az adott jogsértéssel okozott kár megtérítésére korlátozódik, nem ölt büntető jelleget.

34 A jelen ügyben a TUF 187 ter cikke azt írja elő, hogy 20 000 eurótól 5 millió euróig terjedő pénzbírsággal büntethető, aki piaci manipulációt követ el, amely összeg – e cikk (5) bekezdésének megfelelően – bizonyos körülmények között a háromszorosára vagy a jogsértésből származó bevétel, illetve haszon tízszeresének megfelelő összegre emelhető. Ezenkívül az olasz kormány a Bíróság elé terjesztett észrevételeiben kifejtette, hogy e szankció alkalmazása minden esetben együtt jár a bűncselekmény elkövetéséből eredő vagy azzal összefüggésben szerzett vagyon, illetve a

bűncselekmény elkövetéséhez eszközül használt dolog elkobzásával. Ily módon kitűnik, hogy az említett szankció nem csupán a jogsértéssel okozott kár megtérítésére irányul, hanem a megtorlás célját is szolgálja – ami egyébként megfelel a kérdést előterjesztő bíróság értékelésének –, és ennél fogva büntető jelleget ölt.

- 35 A harmadik kritériumot illetően meg kell jegyezni, hogy mivel a pénzbírság súlya jelentős, hiszen elérheti a piaci manipulációból származó bevétel vagy haszon értékének tízszeresét, ez alátámaszthatja azt az elemzést, amely szerint e szankció a Charta 50. cikke értelmében vett büntető jelleget ölt, amelynek vizsgálata azonban a kérdést előterjesztő bíróság feladata.

Az ugyanazon jogsértés fennállásáról

- 36 Magából a Charta 50. cikkének szövegéből az következik, hogy az tiltja, hogy ugyanazon személyt ugyanazon bűncselekmény miatt többször eljárás alá vonják vagy szankcionálják (lásd ebben az értelemben: 2017. április 5-i Orsi és Baldetti ítélet, C-217/15 és C-350/15, EU:C:2017:264, 18. pont). Amint azt a kérdést előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatal iránti kérelmében megjegyzi, az alapügyben szóban forgó különböző eljárások és büntető jellegű szankciók ugyanazt a személyt, S. Ricuccit érintik.
- 37 A Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint az ugyanazon jogsértés fennállásának megítéléséhez a terhelt jogerős felmentését vagy elítélését megalapozó történeti tényállás, azaz az egymáshoz elválaszthatatlanul kötődő konkrét körülmények vagy magatartások együttesének azonossága minősül releváns szempontnak (lásd analógia útján: 2007. július 18-i Kraaijenbrink ítélet, C-367/05, EU:C:2007:444, 26. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2010. november 16-i Mantello ítélet, C-261/09, EU:C:2010:683, 39. és 40. pont). A Charta 50. cikke tehát tiltja, hogy ugyanazon tényállás alapján különböző eljárásokban több büntető jellegű szankciót szabjanak ki.
- 38 Ezenkívül az ugyanazon jogsértés fennállásának megállapítása szempontjából a tényállás nemzeti jog szerinti jogi minősítése vagy a védett jogi tárgy nem releváns, mivel a Charta 50. cikke által nyújtott védelem terjedelme nem változhat tagállamról tagállamra.
- 39 A jelen ügyben a kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, hogy az S. Ricuccinak a jogerős büntetőítélet meghozatalához vezető büntetőeljárásban és a büntető jelleget öltő pénzbírság kiszabására irányuló közigazgatási eljárásban felrótt magatartás ugyanaz, mégpedig hogy manipulatív magatartást tanúsított annak érdekében, hogy felhívja a nyilvánosság figyelmét az RCS MediaGroup értékpapírjaira.
- 40 Bár – amint azt a Consob az írásbeli észrevételeiben állítja – az olyan büntetőjogi szankciónak a büntetőeljárás eredményeképpen történő kiszabása, mint amely az alapügy tárgyát képezi, az említett büntető jellegű pénzbírsággal ellentétben megkíván egy szubjektív elemet, meg kell jegyezni, hogy az a körülmény, hogy az említett büntetőjogi szankció a büntető jellegű pénzbírsághoz képest további tényállási elemtől függ, önmagában nem teheti kérdésessé az adott történeti tényállás azonosságát. A kérdést előterjesztő bíróság által elvégzendő vizsgálat szükségességét fenntartva, úgy tűnik tehát, hogy az alapügyben szóban forgó büntető jellegű pénzbírság és büntetőeljárás alapját egyazon jogsértés képezi.
- 41 E körülményekre tekintettel úgy tűnik, hogy az alapügyben szóban forgó nemzeti szabályozás lehetővé teszi, hogy a Charta 50. cikke értelmében vett büntető jelleget öltő pénzbírság kiszabására irányuló eljárást folytassanak le egy olyan személlyel szemben, mint S. Ricucci, a piaci manipulációnak minősülő jogellenes magatartás miatt, amely alapján már jogerős büntetőítéletet hoztak vele szemben. Márpedig az eljárások és a szankciók ilyen halmozása az 50. cikkben biztosított jog korlátozásának minősül.

A Charta 50. cikkében biztosított jog korlátozásának igazolásáról

- 42 Emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság a 2014. május 27-i Spasic ítéletében (C-129/14 PPU, EU:C:2014:586, 55. és 56. pont) kimondta, hogy a Charta 50. cikkében biztosított *ne bis in idem* elve korlátozása a Charta 52. cikkének (1) bekezdése alapján igazolható.
- 43 A Charta 52. cikke (1) bekezdésének első mondata szerint a Chartában elismert jogok és szabadságok gyakorlása csak a törvény által és e jogok lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható. E bekezdés második mondata szerint az arányosság elvére figyelemmel, korlátozásokra csak akkor és annyiban kerülhet sor, ha és amennyiben az elengedhetetlen és ténylegesen az Unió által elismert általános érdekű célkitűzéseket vagy mások jogainak és szabadságainak védelmét szolgálja.
- 44 A jelen ügyben nem kétséges, hogy a büntetőeljárás és a büntetőjogi szankciók, illetve a közigazgatási eljárás és a büntető jellegű közigazgatási szankciók halmozásának lehetőségét törvény írja elő.
- 45 Ezenkívül egy olyan nemzeti szabályozás, mint amelyről az alapügyben szó van, tiszteletben tartja a Charta 50. cikkének lényeges tartalmát, hiszen az eljárások és szankciók halmozását csakis korlátozott feltételek mellett teszi lehetővé, és ezáltal biztosítja, hogy maga az 50. cikkben biztosított jog ne váljon kétségessé.
- 46 Ami azt a kérdést illeti, hogy a *ne bis in idem* elvének egy olyan nemzeti jogszabályból eredő korlátozása, mint amelyről az alapügyben szó van, általános érdekű célkitűzéseket szolgál-e, a Bíróság rendelkezésére bocsátott iratokból kitűnik, hogy e szabályozás célja az uniós pénzügyi piacok integritásának és a pénzügyi eszközök iránti közbizalomnak a védelme. Tekintettel arra, hogy a Bíróság ítélkezési gyakorlata nagy jelentőséget tulajdonít – e cél elérése érdekében – a piaci manipuláció tilalmát sértő jogsértések elleni küzdelemnek (lásd ebben az értelemben: 2009. december 23-i Spector Photo Group és Van Raemdonck ítélet, C-45/08, EU:C:2009:806, 37. és 42. pont), az eljárások és a büntető jellegű szankciók halmozása indokolt lehet, ha ezen eljárások és szankciók – az ilyen célkitűzés megvalósítása érdekében – olyan további célokat követnek, amelyek adott esetben a szóban forgó jogsértő magatartás más szempontjaira irányulnak; ennek vizsgálata a kérdést előterjesztő bíróság feladata.
- 47 E tekintetben a piaci manipulációhoz fűződő jogsértések terén jogosnak tűnik, hogy a tagállamok gondoskodjanak egyrészt a piaci manipuláció tilalma – akár szándékos, akár nem szándékos – mindennemű megszegésétől való elrettentésről, illetve annak megtorlásáról alkalmasint általánny jelleggel meghatározott közigazgatási szankciók kiszabása útján, másrészt pedig az e tilalom olyan súlyos megszegésétől való elrettentésről, illetve annak megtorlásáról, amelynek társadalomra veszélyessége különösen jelentős, és amely súlyosabb büntetőjogi szankciók kilátásba helyezését indokolja.
- 48 Az arányosság elvének tiszteletben tartása megköveteli, hogy az olyan nemzeti szabályozásban előírt eljárások és szankciók halmozása, mint amelyről az alapügyben szó van, ne haladja meg az e szabályozás által kitűzött jogszerű célok eléréséhez szükséges mértéket, beleértve, hogy amennyiben több megfelelő intézkedés kínálkozik, a kevésbé korlátozó intézkedéshez kell folyamodni, és az okozott hátrányok a kitűzött célokhoz képest nem lehetnek aránytalanul nagyok (lásd ebben az értelemben: 2010. február 25-i Müller Fleisch ítélet, C-562/08, EU:C:2010:93, 43. pont; 2010. március 9-i ERG és társai ítélet, C-379/08 és C-380/08, EU:C:2010:127, 86. pont; 2016. október 19-i EL-EM-2001 ítélet, C-501/14, EU:C:2016:777, 37. és 39. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 49 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a 2003/6 irányelv 5. cikkével összefüggésben értelmezett 14. cikkének (1) bekezdése értelmében a tagállamok szabadon választhatják meg a piaci manipulációért felelősségre vont személyekkel szemben alkalmazandó szankciókat (lásd ebben az értelemben: 2009. december 23-i Spector Photo Group és Van Raemdonck ítélet, C-45/08, EU:C:2009:806, 71. és 72. pont). Mivel az uniós jog e téren nem ír elő harmonizációt, a tagállamok jogában áll, hogy olyan

rendszer hozzanak létre, amelyben a piaci manipuláció tilalmának megsértése miatt csakis egyszer indítható eljárás, és szabható ki szankció, vagy pedig olyat, amely lehetővé teszi az eljárások és a szankciók halmozását. E körülményekre tekintettel, egy olyan nemzeti szabályozás arányosságát, mint amelyről az alapügyben szó van, nem vonhatja kétségbe önmagában az a tény, hogy az érintett tagállam e halmozás lehetőségét választotta, máskülönben ez megfosztaná a tagállamot a választás szabadságától.

- 50 Ennek pontosítását követően meg kell jegyezni, hogy egy olyan nemzeti szabályozás, mint amelyről az alapügyben szó van, és amely lehetővé teszi a halmozást, alkalmas a jelen ítélet 46. pontjában említett célkitűzés megvalósítására.
- 51 Ami a feltétlenül szükséges mértéket illeti, egy olyan nemzeti szabályozásnak, mint amelyről az alapügyben szó van, először is világos és pontos szabályokat kell előírnia, amelyek lehetővé teszik a jogalany számára, hogy előre lássa, mely cselekedetek és mulasztások vonhatják maguk után az eljárások és a szankciók ilyen halmozását.
- 52 A jelen ügyben, amint az a Bíróság rendelkezésére álló ügyiratokból kitűnik, az alapeljárásban szóban forgó nemzeti szabályozás, különösen pedig a TUF 187 ter cikke előírja azokat a feltételeket, amelyek mellett az olyan hamis hírek terjesztése vagy színlelt műveletek végrehajtása, amelyek hamis vagy félrevezető információkat adhatnak a pénzügyi eszközökről, büntető jellegű pénzbírság kiszabását eredményezhetik. A 187 ter cikk szerint és a TUF 185. cikkében meghatározott feltételek mellett az ilyen magatartás, amennyiben az a pénzügyi eszközök árának jelentős változását idézheti elő, szabadságvesztés-büntetés és pénzbüntetés kiszabását is eredményezheti.
- 53 A kérdést előterjesztő bíróság általi vizsgálat szükségességét fenntartva, úgy tűnik tehát, hogy az alapügyben szóban forgó nemzeti szabályozás világosan és pontosan előírja, hogy a piaci manipuláció mely körülmények között vonhatja maga után az eljárások és a büntető jellegű szankciók halmozását.
- 54 Továbbá az olyan nemzeti szabályozásnak, mint amelyről az alapügyben szó van, biztosítania kell, hogy az ilyen halmozással az érintett személyre háruló terhek a jelen ítélet 46. pontjában említett cél eléréséhez feltétlenül szükséges mértékre korlátozódjanak.
- 55 Ami egyrészt a büntető jellegű eljárások halmozását illeti, amelyeket – amint az az ügyiratokból kitűnik – egymástól függetlenül folytatnak le, az előző pontban hivatkozott követelmény magában foglalja az olyan szabályok létét, amelyek biztosítják annak összehangolását, hogy az érintett személyre e halmozás miatt háruló többletterhek a feltétlenül szükséges mértékre korlátozódjon.
- 56 Másrészt, a büntető jellegű szankciók halmozására olyan szabályoknak kell vonatkozniuk, amelyek lehetővé teszik annak biztosítását, hogy a kiszabott szankciók összességének súlya megfeleljen az adott jogsértés súlyának, hiszen ez a követelmény nem csupán a Charta 52. cikkének (1) bekezdéséből, hanem a Charta 49. cikkének (3) bekezdésében rögzített, a büntetések arányosságának elvéből is következik. E szabályoknak elő kell írniuk, hogy a hatáskörrel rendelkező hatóságok egy második szankció kiszabásakor kötelesek gondoskodni arról, hogy a kiszabott szankciók összességének súlya ne haladja meg a megállapított jogsértés súlyát.
- 57 A jelen ügyben a TUF 187 decies cikkében előírt, az ügyészség és a Consob közötti együttműködési és koordinációs kötelezettség kétségkívül csökkentheti a piaci manipulációt megvalósító jogellenes magatartás miatt indult, büntető jellegű pénzbírság kiszabására irányuló eljárás és a büntetőeljárás halmozásából az érintett személyre háruló terhet. Hangsúlyozni kell azonban, hogy abban az esetben, ha a büntetőeljárásban a TUF 185. cikk értelmében büntetőítéletet hoztak, a büntető jellegű pénzbírság kiszabására irányuló eljárás lefolytatása meghaladja a jelen ítélet 46. pontjában említett cél eléréséhez feltétlen szükséges mértéket, mivel ez a büntetőítélet alkalmas az elkövetett bűncselekmény hatékony, arányos és visszatartó erejű megtorlására.

- 58 E tekintetben a Bíróság rendelkezésére álló ügyiratokban szereplő és a jelen ítélet 52. pontjában összefoglalt információkból kitűnik, hogy a TUF 185. cikke értelmében büntetni rendelt piaci manipuláció bizonyos fokú súlyosságot mutat, és hogy az e rendelkezés értelmében kiszabható büntetések között szerepel a szabadságvesztés-büntetés és a TUF 187 ter cikkében előírt büntető jellegű pénzbírságnak megfelelő büntetési tételű pénzbüntetés.
- 59 E körülmények között kitűnik, hogy a 187 ter cikk szerinti, büntető jellegű pénzbírság kiszabására irányuló eljárás lefolytatása meghaladná a jelen ítélet 46. pontjában említett cél eléréséhez feltétlenül szükséges mértéket, amennyiben a jogerős büntetőítélet – az elkövetett bűncselekménnyel a társadalomnak okozott kárra tekintettel – alkalmas az elkövetett bűncselekmény hatékony, arányos és visszatartó erejű megtorlására, aminek vizsgálata a kérdést előterjesztő bíróság feladata.
- 60 Az alapügyben szóban forgó szabályozás által megengedett halmozást illetően hozzá kell tenni, hogy úgy tűnik, hogy ez a szabályozás a TUF 187 terdecies cikkében csupán azt írja elő, hogy amennyiben ugyanazon cselekmények miatt pénzbüntetést és büntető jellegű pénzbírságot is kiszabnak, a pénzbüntetés végrehajtása a pénzbírság összegét meghaladó részre korlátozódik. Márpedig, mivel úgy látszik, hogy a 187 terdecies cikk kizárólag a pénzügyi szankciók halmozására vonatkozik, a büntető jellegű pénzbírság és a szabadságvesztés-büntetés halmozására azonban nem, úgy tűnik, hogy az említett cikk nem biztosítja, hogy a kiszabott szankciók összességének súlya az adott jogsértés súlyához viszonyított feltétlen szükséges mértékre korlátozódjon.
- 61 Ennélfogva úgy tűnik, hogy az olyan nemzeti szabályozás, mint amelyről az alapügyben szó van, amely a jogerőre emelkedett büntetőítéletet követően az előző pontban kifejtett feltételek mellett lehetővé teszi a büntető jellegű pénzbírság kiszabására irányuló eljárás lefolytatását, meghaladja a jelen ítélet 46. pontjában említett cél eléréséhez feltétlenül szükséges mértéket, aminek vizsgálata azonban a kérdést előterjesztő bíróság feladata.
- 62 Ezt a megállapítást nem teszi kétségessé az a körülmény, hogy a TUF 185. cikke alapján kiszabott jogerős büntetést – alkalmasint – közkegyelem révén később elengedik, ahogyan az az alapügyben is történt. A Charta 50. cikkéből ugyanis az következik, hogy a *ne bis in idem* elvéből eredő védelem azokra a személyekre vonatkozik, akiket már jogerősen elítéltek vagy felmentettek, beleértve – következésképpen – azokat is, akikkel szemben büntetőítéletben olyan büntetést szabtak ki, amelyet később közkegyelem révén elengedtek. Éppen ezért ez a körülmény nem releváns egy olyan nemzeti szabályozás feltétlenül szükséges jellegének értékelése szempontjából, mint amelyről az alapügyben szó van.
- 63 A fenti megállapítások összességére tekintettel az előterjesztett kérdésre azt a választ kell adni, hogy a Charta 50. cikkét úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely piaci manipulációt megvalósító jogellenes magatartás miatt büntető jellegű pénzbírság kiszabására irányuló eljárás lefolytatását teszi lehetővé egy olyan személlyel szemben, akivel szemben e magatartás miatt jogerős büntetőítéletet hoztak, amennyiben ez az elítélés – az elkövetett bűncselekménnyel a társadalomnak okozott kárra tekintettel – alkalmas az elkövetett bűncselekmény hatékony, arányos és visszatartó erejű megtorlására.

A második kérdéstről

- 64 A kérdést előterjesztő bíróság a második kérdésével lényegében arra vár választ, hogy a Charta 50. cikkében rögzített *ne bis in idem* elve közvetlenül érvényesíthető jogot biztosít-e a jogalanyoknak az olyan jogvita keretében, mint amelyről az alapügyben szó van.

- 65 Az állandó ítélkezési gyakorlatnak megfelelően az elsődleges jog konkrét és feltétlen kötelezettségeket előíró rendelkezéseinek alkalmazása, amelyekhez nem szükséges az uniós vagy nemzeti hatóságok későbbi beavatkozása, közvetlenül jogokat keletkeztet a jogalanyok számára (lásd ebben az értelemben: 1969. július 1-jei Brachfeld és Chougol Diamond ítélet, 2/69 és 3/69, EU:C:1969:30, 22. és 23. pont; 2001. szeptember 20-i Banks ítélet, C-390/98, EU:C:2001:456, 91. pont).
- 66 Márpedig az említett 50. cikkben a jogalanyok számára biztosított jog – magából a szövegéből adódóan – nem feltételhez kötött, és így közvetlenül érvényesíthető egy olyan jogvita keretében, mint amely az alapügy tárgyát képezi.
- 67 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság már elismerte a Charta 50. cikkének közvetlen hatályát, és a 2013. február 26-i Åkerberg Fransson ítéletének (C-617/10, EU:C:2013:105) 45. pontjában a nemzeti jog rendelkezéseinek a Charta által biztosított jogokkal való összeegyeztethetőségének vizsgálatakor megerősítette, hogy az uniós jogi rendelkezéseket hatáskörének keretei között alkalmazni hivatott nemzeti bíróság köteles biztosítani e normák teljes érvényesülését, szükség esetén – saját hatáskörénél fogva – eltekintve a nemzeti jogszabályok uniós joggal ellentétes rendelkezéseinek alkalmazásától, utólagosan is, anélkül hogy előzetesen kérelmeznie vagy várnia kellene azok jogalkotói vagy bármilyen egyéb alkotmányos úton történő megsemmisítésére.
- 68 Ennélfogva a második kérdésre azt a választ kell adni, hogy a Charta 50. cikkében biztosított *ne bis in idem* elve a jogalanyoknak közvetlenül érvényesíthető jogot biztosít az olyan jogvita keretében, mint amelyről az alapügyben szó van.

A költségekről

- 69 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (nagytanács) a következőképpen határozott:

- 1) Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 50. cikkét úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely piaci manipulációt megvalósító jogellenes magatartás miatt büntető jellegű pénzbírság kiszabására irányuló eljárás lefolytatását teszi lehetővé egy olyan személlyel szemben, akivel szemben e magatartás miatt jogerős büntetőítéletet hoztak, amennyiben ez az elítélés – az elkövetett bűncselekménnyel a társadalomnak okozott kárra tekintettel – alkalmas az elkövetett bűncselekmény hatékony, arányos és visszatartó erejű megtorlására.
- 2) Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 50. cikkében biztosított *ne bis in idem* elve a jogalanyoknak közvetlenül érvényesíthető jogot biztosít az olyan jogvita keretében, mint amelyről az alapügyben szó van.

Aláírások